

КУЛТУРНА ИСТОРИЈА СРБА

наставник | проф. др Мило Ломпар

програм

Увод

1. *Географски простор*. Српске земље. Балкан као шири простор српске историје. Географска средина и човек.
2. *Древне културе на тлу Србије*. Праисторијске културе. *Лепенски вир*. Римско доба. Царски градови: Sirmium, Naissus, Romuliana.
3. *Стари Словени*: прапостојбина, начин живота, култура, митологија, најстарија историјска сведочанства о њима.
4. Хришћанство и православље.

Средњовековна култура

1. *Рани средњи век*. Прва српска држава. Примање хришћанства и рађање словенске књиге. Успон Дукље. Доба рашких великих жупана. Почети уметности, утицаји истока и запада, два типа црквених грађевина. Почети сликарства. Најзначајнији споменици: Црква Светог Петра и Павла, Црква Светог Михаила у Стону. Књижевност: српска редакција старословенског, „Летопис попа Дукљанина“, „Мирослављево јеванђеље“.

2. *Држава Немањића*. Формирање српске политичке и културне индивидуалности. „Законоправило“ као темељ српског средњовековног права. Преокрети у уметности. Немањини манастири: Ђурђеви ступови, Студеница, Хиландар. Жича као прво седиште архиепископије. Стварање оригиналне књижевности: Свети Сава и Стефан Првовенчани. Стварање политичке идеологије. Свети Сава као централна личност средњовековне културе. Златно доба српског сликарства: Милешева, Сопоћани. Велико доба сакралног градитељства: Богородица Љевишка, Краљева црква у Студеници. Велики писци: Доментијан и Теодосије. Законик Стефана Душана. Смрт цара Уроша и крај династије Немањића. Пораз на Марици.

3. *Позни средњи век*. Кнез Лазар. Косовска битка. Деспот Стефан и карактер његове политике и државе. Моравска Србија. Превод списа Псеудо-Дионисија Ареопагита. Исихазам. Моравска школа у уметности: Раваница, Каленић, Манасија. Фортификацијска архитектура: Смедерево. Деспот Ђурађ Бранковић и агонија Србије. Култура средњовековне Босне. Доба сремских деспота. Црна Гора и старе српске штампарије.

Народна култура

1. *Српски народ под турском влашћу*. Исламизација, оријентална култура, померање језичких, етничких и цивилизацијских граница. Видови отпора: хајдуци, народни устанци, Војна крајина. Наставак старе књижевности: патријарх Пајсије.

2. *Народни живот и народна култура*. Турска освајања и обнављање народне културе. Патријархално друштво: племе, задруга, село, породични живот. Хришћанска и паганска симболика. Народна ношња и градитељство. Народна књижевност: обредна, митолошка, љубавна лирика; јуначка епика као песничка и народна историја.

XVIII век: барок и просвећеност

1. *Црна Гора у осамнаестом веку*. Владика Данило и династија Петровић Његош. Између Млетака и Русије. Племенска аутархија и владике. Епизода са Шћепаном Малим.

2. *Велика сеоба (1690) и барокна култура*. Српске привилегије у Хабсбуршкој монархији и карактер српске аутономије. Друштвене прилике. Стварање грађанске класе. Прелаз од поствизантијске на барокну културу. Везе са Русијом. Барокне преправке старих манастира, барокне цркве по градовима Угарске (Сент Андреја), Саборна црква у Сремским Карловцима. Барокно сликарство: Христофор Жефарович, Теодор Крачун Јаков Орфелин. Барокна књижевност: Венцловић, Козачински, Јован Рајић и Захарија Орфелин.

3. *Просвећеност*. Царске реформе у седамдесетим годинама осамнаестог века. Почетак западне оријентације у српској култури. Улога Доситеја Обрадовића. Рађање нове књижевности: роман, драма, поезија, аутобиографија.

XIX век

1. *Вуково доба: класицизам и народна култура*. Српска револуција и обнова српске државе. Преустанничка култура и култура у време првог устанка. Улога српске интелигенције из Хабсбуршке монархије. Оснивање Велике школе. Владавина кнеза Милоша. Сретењски устав. Формирање црногорске државе. Законодавни рад Петра I Петровића Његоша. Петар II Петровић Његош: формирање органа државне власти, оснивање штампарије, школа. Настајање Матице српске. Реформе Вука Караџића. Песништво Петра II Петровића

Његоша и Јована Стерије Поповића. Класицизам у сликарству: Арсен Теодоровић, Павел Ђурковић, Константин Данил, Катарина Ивановић. Национални препород словенских народа. Национални покрети и југословенство.

2. *Романтизам*. Европска револуција 1848. Срби, Мађари и Беч. Србија: уставобранитељи, Лицеј, Велика школа, Друштво српске словесности. Црна Гора: књаз Данило и књаз Никола. Законик књаз Данила. Уједињена омладина српска. Српско народно позориште (Нови Сад), Народно позориште (Београд). Романтизам у сликарству: Новак Радонић, Стева Теодоровић, Ђура Јакшић. Графика: Анастас Јовановић. Књижевност: доба лирике (Бранко, Јакшић, Змај, Костић).

3. *Реализам*. Формирање политичких странака у Србији. Источна криза (1875-1878), устанак у Херцеговини, Берлински конгрес, државна независност Србије и Црне Горе. Књижевност: роман, приповетка, комедија и поезија. Сликаство: „минхенски реализам“, „академски реализам“, Урош Предић, Паја Јовановић. Национални стил у музици: Корнелије Станковић, Даворин Јенко, Стеван Мокрањац. Велики глумци: Илија Станојевић, Пера Добриновић, Добрица Милутиновић. Развитак многих наука: наука о језику (Ђура Даничић, Стојан Новаковић), етнологија (Тихомир Ђорђевић), географија (Јован Цвијић), критичка историографија (Иларион Руварац), право (Слободан Јовановић), математика (Михаило Петровић Алас), филозофија (Божидар Кнежевић, Бранислав Петронијевић).

XX век

1. *Доба модерне*. Доба демократије и парламентаризма. Црна Гора: апсолутизам краља Николе. Анексија Босне и Херцеговине. Балкански ратови. Доминација француског утицаја у књижевности: академска критичка мисао, парнасско-симболистичка поезија, лирски реализам у прози. Импресионизам у сликарству.

2. *Период између два светска рата*. Балкански ратови. Први светски рат. Стварање Југославије. Неповољни међународни положај и унутрашњи међунационални сукоби. Заостала земља са великим бројем неписмених. Политички и културни продор совјетског утицаја. Динамичко раздобље у књижевности. Велики писци: Милош Црњански, Иво Андрић, Растко Петровић. Модерни правци у сликарству: експресионизам, кубизам, надреализам. Велики сликари: Петар Добровић, Сава Шумановић, Петар Лубарда. Позориште и филм. Музика.

3. *Савремена култура*. Доминација комунистичке идеологије. Државни терор, стаљинизам, сукоб са Стаљином, титоизам. Видови модерног сликарства: геометризам, фантастика, концептуализам. Уметничке групе и истакнути појединци. Академизам у скулптури. Напуштање традиције у музици и европски токови. Београд као центар српског и југословенског филма. Идеолошки и културни значај спорта. Противречности између културног успона и државног покрета комунистичке Југославије.